

Sygn. akt IV CSK 70/11

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Iwona Koper (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

SSA Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego

w W.

przeciwko A. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 17 listopada 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 5 października 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w W. domagał się zasądzenia od A. P. 94 229,77 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 9 listopada 2007 r. oraz 3 600 złotych tytułem kosztów procesu.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 20 maja 2010 r. oddalił powództwo. Ustalił, że pozwana nabyła w dniu 9 czerwca 2006 r. samochód marki Opel Kadett od S. L., który wręczył jej egzemplarz umowy zawartej z poprzednim właścicielem S. K. wraz z dowodem rejestracyjnym i polisą ubezpieczeniową w zakresie OC za okres od dnia 8 czerwca 2006 r. do dnia 7 czerwca 2007 r. wystawioną przez Towarzystwo Ubezpieczeniowe C. w Ł. Do tych dokumentów dołączył też egzemplarz umowy sprzedaży zawartej przez S. K. z M. S. Pozwana nie przerejestrowała samochodu na siebie i nie zawarła umowy ubezpieczenia nabytego samochodu. W dniu 21 lipca 2006 r. doszło do wypadku samochodowego, którego sprawcą był M. R., kierujący rzeczonym samochodem znajomy pozwanej, który w wyniku zdarzenia poniósł śmierć. Uszkodzeniu uległy biorące udział w kolizji samochody marki Toyota Yaris, Skoda Octawia i autobus Neoplan. W związku ze zdarzeniem powód wypłacił poszkodowanym kwotę dochodzoną pozwem, wzywając pozwaną do jej zapłaty, gdyż, jak się okazało, umowa ubezpieczenia zawarta przez S. K. była sfałszowana, choć składka od niej została odprowadzona na rzecz Towarzystwa Ubezpieczeniowego C.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie jest uzasadnione, gdyż brak jest określonej w ustawie z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.; dalej „u.u.o.”) podstawy prawnej do żądania regresu. Nie stanowi jej w szczególności art. 110 ust. 1, który odwołuje się do art. 98 ust. 1 pkt 2 tej ustawy. Przepis art. 98 ust. 1 pkt 2 nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, gdyż sprawca od początku był znany. Sąd Okręgowy przyjął też, że pozwana była ubezpieczona w zakresie OC, skoro odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń zaczyna się z chwilą zawarcia umowy i zapłacenia składki. Nie może zaś być kwestionowana ważność umowy zawartej

w dniu 8 czerwca 2006 r. z Towarzystwem Ubezpieczeniowym C. w Ł. w sytuacji, gdy pracownik ubezpieczyciela, wskutek niedbalstwa, przyjmując wniosek o ubezpieczenie nie zweryfikował osoby składającej podpis z dowodem osobistym lub innym dokumentem tożsamości. Pozwana zaś, otrzymując przy zawieraniu umowy sprzedaży również polisę i dowód ubezpieczenia OC, nie była obowiązana do wypowiedzania umowy ubezpieczenia i w związku z tym na podstawie art. 31 u.u.o. przeszły na nią prawa i obowiązki zbywcy wynikające z polisy.

Powód wniósł apelację od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając go całości i zarzucając naruszenie art. 110 ust. 1 w związku z art. 98 ust. 1 pkt 2 u.u.o.

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 5 października 2010 r. oddalił apelację i zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2 700 złotych tytułem kosztów procesu za drugą instancję. Podkreślił, że w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych, w brzmieniu obowiązującym przed zmianą jej przepisów wprowadzoną ustawą z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych oraz ustawy o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. Nr 102, poz. 691; dalej „ustawa zmieniająca z 2007 r.”) regres taki, wobec osoby, która nie dopełniła obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia obowiązkowego, istniał na podstawie art. 110 ust. 1 w związku z art. 98 ust. 1 pkt 2. Zmiana art. 98 ust. 1 polegała na tym, że przepis ten w nowym brzmieniu zawiera trzy, a nie jak poprzednio dwa punkty. Sytuacja prawna osoby, która nie dopełniła obowiązku zawarcia umowy obowiązkowego ubezpieczenia, została określona w punkcie trzecim, a nie jak poprzednio - w drugim. Nie został natomiast zmieniony art. 110 ust. 1 u.u.o., który odwołuje się wyłącznie do art. 98 ust. 1 pkt 2. Oznacza to, że nie dotyczy on osób, które nie dopełniły obowiązku zawarcia umowy obowiązkowego ubezpieczenia. Brak też podstaw do tego, by podstaw regresu poszukiwać w art. 518 k.c., tym bardziej, że przepis szczególny, jakim jest art. 110 ust 1 u.u.o. wskazuje ten regres w wyraźnie określonych wypadkach. Sąd Apelacyjny podzielił ponadto stanowisko Sądu Okręgowego, że pozwana była objęta ochroną ubezpieczeniową wynikającą z umowy zawartej w dniu 8 czerwca 2006 r.

Powód wniósł skargę kasacyjną, w której zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, mianowicie art. 3 k.c. w związku z art. 1 pkt 5 w związku z art. 4 ust. 1 w związku z art. 6 ustawy zmieniającej z 2007 r. w związku z art. 98 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 110 ust. 1 u.u.o., art. 518 § 1 pkt 1 k.c., art. 405 k.c. oraz art. 353 § 1 w związku z art. 805 § 1 w związku z art. 822 § 1 k.c. w związku z art. 34 ust. 1 u.u.o.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pierwszy zarzut podniesiony w skardze kasacyjnej dotyczy naruszenia art. 3 k.c. w związku z art. 1 pkt 5 w związku z art. 4 ust. 1 w związku z art. 6 ustawy zmieniającej z 2007 r. w związku z art. 98 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 110 ust. 1 u.u.o. Artykuł 110 ust. 1 u.u.o. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2006 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1396) stanowił, że z chwilą wypłaty przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny odszkodowania, w przypadkach określonych w art. 98 ust. 1 pkt 2 u.u.o., sprawca szkody i osoba, która nie dopełniła obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia obowiązkowego, o którym mowa w art. 4 pkt 1 i 2 u.u.o., byli obowiązani do zwrotu Funduszowi spełnionego świadczenia. Zgodnie z art. 98 ust. 1 pkt 2 lit. a) u.u.o. w pierwotnym brzmieniu, do zadań Funduszu należało zaspokajanie roszczeń z tytułu ubezpieczeń obowiązkowych, o których mowa w art. 4 pkt 1 i 2 u.u.o., w granicach określonych na podstawie przepisów rozdziałów 2 i 3 u.u.o., za szkody powstałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w mieniu i na osobie, gdy posiadacz zidentyfikowanego pojazdu mechanicznego, którego ruchem szkodę tę wyrządzono, nie był ubezpieczony obowiązkowym ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Artykuł 98 ust. 1 otrzymał nowe (obecne) brzmienie na podstawie art. 1 pkt 5 ustawy zmieniającej z 2007 r., która sprowadza się m.in. do tego, że dawny pkt 2 lit. a) został oznaczony jako pkt 3 lit. a). Nie zmieniono natomiast art. 110 ust. 1 u.u.o., który nadal zawierał brzmienie obowiązujące od dnia 1 stycznia 2006 r. Było to oczywiste przeoczenie ustawodawcy, naprawione później przez ustawę, która wejdzie w życie dnia 11 lutego 2012 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 205, poz. 1210). Artykuł 4 ust. 1 ustawy zmieniającej z 2007 r. stanowi, że „W sprawach skutkujących odpowiedzialnością Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego

przepisy art. 98 ust. 1 pkt 2 i pkt 3 lit. b oraz ust. 1a ustawy wymienionej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do zdarzeń zaistniałych od dnia wejścia ustawy w życie.”. Pomijając w tym miejscu fatalną redakcję tego przepisu („skutkujących”, „zaistniałych”), należy podkreślić, że przede wszystkim narusza on zasady przyzwoitej legislacji. Wyraża on mianowicie regułę bezpośredniego działania nowej ustawy, jednakże tylko w odniesieniu do niemającej znaczenia w niniejszej sprawie regulacji zamieszczonej w art. 98 ust. 1 pkt 3 lit. b) u.u.o. Jak wiadomo, jedna z podstawowych zasad prawa międzyczasowego prywatnego, mianowicie zasada *tempus regit actum*, wyraża się w dwóch przeciwstawnych regułach: bezpośredniego działania nowej ustawy i dalszego działania ustawy dotychczasowej. Drugą podstawową zasadą prawa międzyczasowego prywatnego jest zasada *lex retro non agit* (art. 3 k.c.). Ustawodawca w odniesieniu do sytuacji określonej w art. 98 ust. 1 pkt 3 lit. a) u.u.o. nie przyjął ani reguły bezpośredniego działania nowej ustawy, ani reguły dalszego działania ustawy dotychczasowej. Z art. 3 k.c. wynika, że wyjątki od zasady *lex retro non agit* mogą wynikać z wyraźnego przepisu ustawy (sformułowanie dotyczące celu ustawy jest nieaktualne – zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2006 r., II CK 374/05, niepubl.). Byłoby jednak wątpliwe twierdzenie, że taki wyjątek wynika w rozważanym zakresie z art. 4 ust. 1 ustawy zmieniającej z 2007 r. interpretowanego *a contrario*. Ustanowione w art. 3 k.c. wyjątki, mogące uzasadniać odstępstwo od zasady nieretroakcji, powinny wynikać zawsze z brzmienia lub celu. Stosowanie retroaktywne prawa nie może być bowiem wyprowadzone w drodze interpretacji, a musi być jasno wypowiedziane w samej ustawie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2003 r., II CK 328/02, niepubl.). Dlatego rozwiązania należy poszukiwać w wyrażonej w art. XXVI p.w.k.c. zasadzie dalszego działania ustawy dotychczasowej, a więc w niniejszej sprawie art. 98 ust. 1 pkt 2 lit. a) u.u.o. w brzmieniu obowiązującym przed nowelizacją dokonaną w 2007 r.

Uznanie trafności podniesionego w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia art. 3 k.c. w związku z art. 1 pkt 5 w związku z art. 4 ust. 1 w związku z art. 6 ustawy zmieniającej z 2007 r. w związku z art. 98 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 110 ust. 1 u.u.o. ma jednak znaczenie tylko teoretyczne, bowiem w niniejszej sprawie

art. 98 ust. 1 pkt 2 lit. a) w brzmieniu sprzed nowelizacji w ogóle nie ma zastosowania. Zgodnie z art. 31 ust. 1 zdanie 1 u.u.o., w razie zbycia pojazdu mechanicznego, którego posiadacz zawarł umowę ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych, na nabywcę pojazdu przechodzą prawa i obowiązki zbywcy wynikające z tej umowy. Sądy w niniejszej sprawie ustaliły, że poprzednik prawny pozwanej zawarł taką umowę z Towarzystwem Ubezpieczeniowym C. w Ł. i została zapłacona składka ubezpieczeniowa. Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 353 § 1 w związku z art. 805 § 1 w związku z art. 822 § 1 k.c. w związku z art. 34 ust. 1 u.u.o. oraz art. 405 i art. 518 § 1 pkt 1 k.c., które sprowadzają się w istocie do kwestionowania faktu zawarcia wspomnianej umowy ubezpieczenia OC, są zatem niedopuszczalne jako dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.